

Първите по-точни сведения за присъствието на дубровнишки колонисти в Разград сж запазени отъ 1640 г. Въ едно нареждане на републиката до софийскитѣ търговци било поръчано на последнитѣ да изпратятъ свои сънародници отъ София вѣ Разградъ, гдето да прегледатъ и прибератъ стокитѣ и вещитѣ на починалия вѣ Разградъ дубровнишки търговецъ Стефанъ Михайловъ. Отъ София, обаче, отговорили, че е невъзможно да изпратятъ специаленъ човѣкъ вѣ Разградъ, понеже града е много далечъ отъ София и затова молили отъ Дубровникъ да се отнесатъ до Провадия, чиято колония отъ дубровчани би могла, като по-близко находяща се до Разградъ, да свърши по-добре поръчението¹⁾. Отъ това писмо се разбира, че починалия дубровчанинъ вѣ Разградъ е билъ единствения вѣ града, защото иначе отъ Дубровникъ биха се отнесли до други тѣхни сънародници вѣ Разградъ.

По-късно, къмъ 1640 г., броя на дубровчанитѣ вѣ този градъ се увеличилъ. Така, вѣ една подробна статистика на католицитѣ вѣ България отъ 1643 г. е казано, че вѣ Разградъ имало 10 души католици²⁾, което отговаряло на 2—3 кжши. Съ увеличението броя на дубровчанитѣ вѣ Провадия, сигурно, нѣкои отъ тѣхъ се премѣстили вѣ Разградъ. Действително вѣ подробния докладъ на Филипъ Станиславовъ отъ 1659 г. се казва, че вѣ Разградъ имало вече 30 католици, вѣ 5 кжши, отъ които две били на дубровнишки търговци. Вѣ града освенъ това имало 100 български кжши съ 350 души и около 4000 души турци³⁾. Измежду търговцитѣ трѣбва да е имало и нѣколцина отъ друга народностъ. Още презъ 1612 г. се споменава вѣ този градъ нѣкой си Marco Gresco като длъжникъ за нѣкакви си платове на едно дубровнишко дружество вѣ София⁴⁾.

Следъ голѣмото землетресение и страшенъ пожаръ вѣ Дубровникъ презъ 1667 г. търговията на дубровчанитѣ вѣ България бързо западнала, поради липса на капитали. Тѣ все по-мѣчно плащали трибута на турцитѣ и затова последнитѣ малко спазвали даденитѣ имъ привилегии. Вѣроятнo съ изселването на дубровчанитѣ отъ Провадия и Силистра се изселили и нѣколцината дубровчани отъ Разградъ.

8. Шуменъ.

Града Шуменъ билъ заваренъ отъ турскитѣ войски, при завземането му отъ турцитѣ, не като особено голѣмъ търговски градъ. Споредъ първитѣ известия отъ тази епоха, града не е броялъ повече отъ 800 кжши⁵⁾. Скоро обаче града, като добра и естествена крепостъ, билъ заселенъ масово отъ турцитѣ, за да се развие вѣ значителенъ занаятчийски и търговски центъръ всрѣдъ една богата съ всѣкакъвъ добитѣкъ околия.

¹⁾ Писмо отъ 22 априль 1640 fasc. 51 № 1904.

²⁾ Fermentžin, 137.

³⁾ „Hrazgrad civitas. In ea catholicorum domus sunt quinque computatis duobus Ragusinorum mercatorum, animae 30 circiter... Turcarum... sunt animae 4000 circiter... Bulgarorum schismaticorum domus sunt 100, animae vero 350... п. т. 263.

⁴⁾ Test. т. 54. f. 224.

⁵⁾ Иречекъ, К. Пжтувания, 866.